

CLASSIFICATION OF WORKING AND PERFORMING ON THE ETUDES OF F. CHOPIN ON THE PIANO INSTRUMENT

SHERZOD KHUSHBEKOVICH KHOLMATOV

Teacher of the Department of Music Education, National Costume and Art Faculty, Termiz State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11631743>

ARTICLE INFO

Received: 06th June 2024

Accepted: 12th June 2024

Online: 13th June 2024

KEYWORDS

Texture, singing, cantilena, piano, instrument, technique, pedagogy, instructional material, principle of activity, artistic performance, quality, preference, exercises, singing, tones.

ABSTRACT

The article analyzes the methods of effective use of the etudes created for the piano by the great composer F. Chopin, as well as the technique of performance exercises and the principle of taking into account specific students, which is closely related to the developmental educational methodology. The success of education depends on the comprehensibility of the material, the setting of practical tasks and the use of similar methods of solving them, as well as the teacher's implementation of the student's "scope of future maturity", not only the existing one, but also the opportunity. general opinions about the connection with the calculation of the precise use of the method are stated.

FORTEPIANO CHOLG'USIDA F.SHOPEN ETYUDLARI USTIDA ISHLASH VA IJRO QILISH TASNIFI

SHERZOD KHUSHBEKOVICH KHOLMATOV

Termiz davlat universiteti, Milliy libos va san'at fakulteti, Musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11631743>

ARTICLE INFO

Received: 06th June 2024

Accepted: 12th June 2024

Online: 13th June 2024

KEYWORDS

Tekstura, kuylash, kantilena, fortepiano, cholg'u, texnika, pedagogika, instruktiv material, faollik printsiplari, badiiy-ijrochilik, sifatli, afzallik, mashqlar, kuylash, ohanglar.

ABSTRACT

Maqolada buyuk kompozitor F.Shopenning fortepiano uchun yaratgan etyudlaridan ijroda samarali foydalanish uslublari hamda ijro mashqlarni bajarish texnikasi va o'ziga xos talabalarni hisobga olish printsiplari rivojlantiruvchi ta'lim uslubiyatiga chambarchas bog'liqligi tahlil qilingan. Ta'limning muvaffaqiyati materialning tushunarli bo'lishiga, qo'ldan keladigan vazifalarni qo'yishga va ularni hal qilishning o'xshash usullaridan foydalanishga, shuningdek, o'qituvchi talabaning faqat mavjud, imkoniyatni emas, balki "kelajakdagi kamoloti doirasini" F.Shopen ijro uslubidan aniq foydalanishi hisobga olish bilan bog'liqligi haqida umumiy fikrlar bayon qilingan.

F.Shopen etyudlari buyuk polshalik bastakor ijodida muhim o'rin tutadi va g'oyaviy-emotsional mazmunining chuqurligi va o'z davri uchun mutlaqo yangi instrumental

ekspressivlik vositalari bilan ajralib turadi. Ma'lumki, Shopen etyudlari fortepiano adabiyotining eng murakkab namunalari ifodalasa ham, virtuoslikni rivojlantirish uchun o'quv materiali sifatida qaralmasligi kerak. Forteplano taqdimotining murakkab usullari har doim dizaynning chuqur o'ziga xosligi va she'riy tasavvurlari bilan bog'liq.

Shopenning mahorati va ijodining mazmunliligi shunchalik kattaki, u ma'lum bir virtuos vazifadan boshlayotgandek tuyulsa ham, tashqi voqea maqsaddan fikrni ifodalash vositasiga aylanadi. Shopen asarlarini tahlil qilar ekanmiz, kompozitsion texnikaning o'ziga xosligini, ko'pincha eskizga o'xshashligini ta'kidlaydi. Shuni esda tutaylikki, si bemol minordagi sonataning finali ritmik va ohangdor harakatning bir xil tuzilishi va xarakterida saqlanadi. Qizig'i shundaki, bu final es-minordagi ijodiy o'zgartirilgan preludiyaga o'xshaydi. Ehtimol, etyudlarni yaratish uchun dastlabki turtki yoki bahona, pianinochi Shopen uchun uning virtuos yutuqlarining xususiyatlarini qandaydir tarzda tizimlashtirish va yozib olish istagi bo'lgan. Ammo natija hozirgacha ijodning sifat jihatidan yangi sohasini ochgan dastlabki maqsadning badiiy ahamiyatidan oshib ketdi.

Shopen fortepiano ijodida yangi janr yaratdi.

F.Shopen asarlari, F.Shopenning ajoyib va yuksak mahoratining inkor etib bo'lmaz isboti edi. Faqat ajoyib ijrochi ijodiy tasavvur va ilhom impulslarini to'liq ifodalovchi pianizm usullarini topadi. Shopenning fortepiano cholg'u asboblari bevosita o'zi tomonidan yaratilgan va bastakor kontseptsiyasi bilan birga rivojlangan. Shubhasiz, etyud parchalarining eng murakkab turlari ham improvizatsiya jarayonida vujudga kelgan. Axir, Shopenning ijodiy g'oyasi deyarli hech qachon turli xil timsollarga ega emas, ba'zi nashrlarda kichik tafovutlar bundan mustasno. Shu sababli, ko'plab pianinochilar va muharrirlarning Shopen nota matnini "to'g'rilash" ga bo'lgan barcha urinishlari bema'ni, qoida tariqasida, ularning o'ziga xos past badiiy darajasini ochib beradi.

Shopenning ko'plab eng qiyin parchalari barmoqlarning o'zgarishiga ham yo'l qo'ymaydi. Ba'zi pianinochilarning, masalan, etyudlarni tubdan farqi barmoqlar bilan ta'minlashga urinishlari biroz qiziqish uyg'otishi mumkin, lekin odatda sun'iy va uzoq. Ko'rinishidan, musiqaning o'zi qo'l va barmoqlarning ma'lum bir harakatiga turtki beruvchi sababdir. Bu beqiyos komillik, tushunchasi va ifoda vositalari uyg'unligi. Shopen asarlarini talqin qilishning to'g'ri yo'lini topish uchun uning ijrochilik san'atining xususiyatlari haqida hech bo'lmaganda ma'lumotga ega bo'lish zarur. Murakkab va teksturali etyudlarni ijro etishga yondashuvi Shopen pianizmining kengroq muammosining bir qismi sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Asarlarning g'oyaviy va hissiy yo'nalishini ochib berish uchun Shopenning pianino uslubining barcha xususiyatlarini, muallifning ijro ko'rsatmalarini va ijroning xarakterli xususiyatlarini bilish kerak. Ijrochi Shopen siymosi biz uchun buyuk, ko'p jihatdan tengsiz pianinochi uchun qanday paydo bo'lgan?

Bizgacha yetib kelgan zamondoshlarining taassurotlari, ijrochilik san'ati haqidagi o'z fikrlari va o'z asarlarida pianino ijrosi uslubini taqqoslab, biz Shopenning ijrochilik san'atini o'zining uzviy uyg'unlashuvi namunasi sifatida ko'rish kerak degan xulosaga kelish mumkin, mazmun va shakl, texnikaning barcha jihatlari (ovoz ishlab chiqarish, teginish, dinamik jihatlar va boshqalar) kompozitorning badiiy vazifalariga bog'liqligi. Agar Shopen ijrosida

oldindan o'ylangan, qat'iy, ijro maktabiga o'xshash narsa bo'lmasa, unda tasodifiy hech narsa yo'q edi: spektakl musiqiy g'oyalarning rivojlanish mantig'iga bo'ysunadi.

Shopenning chalishi asarning ichki ruhiyatini ochib beradi. Fortepiano asbobiga faqat o'ta "pianoga o'xshash" va boshqa hech qanday tovush bilan yetarli darajada yetkazilmaydigan narsa tayinlangan. Aytishimiz mumkinki, Shopenning ijrosi uning lirik maqsadi namoyon bo'lgan haykaltaroshlik bilan aniq bir shakl edi. Shopen o'z kompozitsiyalarini ba'zan batafsil, ba'zan esa tejamkorlik bilan taqdim etgan dinamik, temp va boshqa ijro ko'rsatmalarida u jonli va noyob ijro jarayonini tasvirlashga intilgan. Bu ko'rsatmalar, bir tomondan, Shopenning ijro g'oyasi uchun, ikkinchi tomondan, to'g'ri talqin qilish uchun ko'p narsani beradi.

Shopen o'rnatgan terminologiyadan foydalanadi. Ba'zan "Doppio movimento" kabi atama yordamida tempga aniqlik berishga harakat qiladi.

Ba'zan u tovushning tabiati haqida umumiy ma'lumot beradi, masalan, andante spianato. Ko'pincha bastakor sotto ovoz, mezzo ovozning kuchini pasaytirishni talab qiladi. Shopenning ko'rsatmalari musiqiy matnni chalkashtirmaydi va keraksiz pedallik tafsilotlar bilan ijro etish erkinligiga xalaqit bermaydi.

Shunday qilib, masalan, bir xil teksturali ibora yoki akkordli bir holatda forte, boshqa holatda piano olinishi mumkin. Shopen taqdimotning teksturasi va uslubi spektakl tabiati bilan shunchalik chambarchas bog'liqki, ular deyarli har doim muallifning ko'rsatmalarini oldindan belgilab beradi. Agar biz yetarlicha sezgir ijrochini tasavvur qilsak, biz mubolag'asiz aytishimiz mumkinki, u Shopenning nota matnlarini yaxshi bilmasdan ham, ularni o'z ijrosida takrorlaydi. Shopen musiqiy matnining o'zida, ijro ko'rsatmalaridan, ya'ni tovush kuchi, tempi, tezlashuvi, sekinlashuvi va hokazo ko'rsatkichlaridan qat'i nazar, pianinochi ijroning u yoki bu xarakteri uchun doimo yetarlicha ma'lumotlarni beradi. Shuning uchun, har qanday nashrdan Shopen asarlarini ijro etishda, ayniqsa, u yoki bu ijro ko'rsatmasining haqiqiylikiga ishonch hosil qilishning iloji bo'lmasa, spektaklning nozikligiga emas, balki musiqiy matnning stilistik xususiyatlariga ishonish afzalroqdir. Shopen musiqasining uyg'unligi va uning talqiniga misol sifatida S. Raxmaninovning B minor sonatasi finalidagi ijrosini ko'rsatamiz.

Iste'dodli ijrochilarning xis va sezgilariga yaqqol ishonish mumkin. Biroq, Shopen uslubining buzilishiga olib keladigan bir nechta keng tarqalgan noto'g'ri tushunchalarni ta'kidlash kerak. Shopen ijrosida ritmning buzilishi yoki o'lchovga to'g'ri akademik rioya qilmaslik sifatida taqdim etilgan narsa, aslida, sun'iy, metrik shakllarga har doim ham mos kelmaydigan haqiqiy ritmning elastik tabiiy nafasidir. Ijrochida bu og'ishmalar beixtiyor, lekin har doim musiqa uslubi bilan bog'liqligini diqqat bilan ta'minlashi kerak. To'qimalarning bosqichma-bosqich o'zgarishini sezib kuzatib, keng oqimni qisqa iboralar bilan almashtiradigan ohangdor chiziqdagi eng kichik harakatlarni hisobga olgan holda, ijrochi, tabiiyki, muallif fikrini aniq va jonli tarzda ifodalovchi erkin, moslashuvchan ritm topadi. Xuddi shu tarzda, asarning asosiy tempi, Feynberg ta'kidlaganidek, "ijroning butun oqimi uchun bir xil darajada qulay bo'lgan ma'lum bir o'rtacha qiymat" sifatida belgilanadi. Rubato tempi qabul qilinishi mumkin emas, unda turli nota qiymatlari orasidagi chiziqlar o'chiriladi - sakkiztalik nota va o'n oltitalik nota, va uchlik sakkiztalik nota va boshqalar. Musiqiy asarning ritmi

qanchalik nozik va murakkab bo'lsa, ijrochi uni shunchalik ehtiyotkorlik bilan yetkazishi kerak.

References:

1. Sh.Xolmatov. Fortepiano ijrochiligida innovatsion maxsus mashqlar hamda pedagogik ilmiy-metodlarni rivojlantirish metodikasi// O'quv qo'llanma Termiz-2023 17-25 betlar.
2. Rajabova D. "Fortepiano mashg'ulotlari" (fortepiano ta'limi metodikasi) T.: "O'qituvchi" 1994. 23 b.
3. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. 5-е изд. - М.: Музыка, 1988.— 29 с.
4. Савшинский, С.И. Средства выразительности музыканта-исполнителя (Фрагменты из незаконченной книги) // С.И. Савшинский музыкант, педагог, ученый. Сборник статей, материалов, воспоминаний / Сост. О. П. Сайгушкина. СПб. : б. и., 2007. С. 32-66.
5. Г.Нейгауз.Об искусстве фортепианной игры.М. 1958. С. 37.
6. F.Shopen etyudlari to'plami uning tahlili//1-4-9-12 etyudlari//1825..c 18.